

УДК 811.111

DOI: 10.32342/2523-4463-2019-0-16-28

Є.В. КОВКІНА,

здобувач кафедри української мови

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

СТРУКТУРНІ ТИПИ АНАЛІТИЧНИХ ТЕРМІНІВ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Стаття присвячена аналізу структури термінів криміналістичної експертизи. Зазначена категорія відображає поняття галузі криміналістичної експертизи і на сучасному етапі потребує ретельного унормування і стандартизації, оскільки перебуває на стадії свого становлення. У розвідці визначено основні структурні типи аналітичних термінів, враховуючи особливості їх граматичної будови та кількість складових. Розглянуто аналітичні моделі синтаксичного творення термінів криміналістичної експертизи. До компонентного складу лексики криміналістичної експертизи входять загальнонаукові терміни, криміналістичні терміни, терміни дотичних до неї наук (правової, юридичної, судочинної та ін.), а також терміни власне криміналістичної експертизи, що поділяються на групи, релевантні окремим видам експертиз. Зазначена розгалуженість тематичних блоків знаходить своє відображення у значній кількісній перевазі аналітичних термінологічних сполук порівняно із синтетичними термінами. Найбільшим за кількісною характеристикою є тип двокомпонентних аналітичних термінів. Моделі таких терміносполучень граматично складаються переважно з прикметника й іменника або іменника й іменника. Другим типом за кількісним складом термінів криміналістичної експертизи є аналітичний трикомпонентний тип аналітичних термінів, що репрезентують поняття майже кожної терміногрупи криміналістичної експертизи. Виділити окремі моделі серед багатокомпонентного типу термінів, що складаються з п'яти і більше складових, які мали б кількісну перевагу серед інших, не видається можливим, оскільки з додаванням кожної одиниці урізноманітнюється і сама модель. З'ясовано, що різноманітність багатоскладових аналітичних термінів зумовлена не лише розвитком поняттєвого апарату криміналістичної лексики та формуванням родо-видових зв'язків, а й потребою фіксувати детальні характеристики позначуваних предметів, дій та ознак.

Ключові слова: термін, терміносистема, лексика криміналістичної експертизи, аналітичний термін, структурний тип аналітичних термінів.

Статья посвящена анализу структуры терминов криминалистической экспертизы. В работе определены основные структурные типы аналитических терминов криминалистической экспертизы с учётом особенностей их грамматической структуры и количества компонентов. Самой большой группой по количеству единиц является тип двухкомпонентных аналитических терминов. Модели таких терминосочетаний преимущественно состоят из прилагательного и существительного или существительного и существительного. Вторым типом аналитических терминов терминосистемы криминалистической экспертизы является трехкомпонентный тип, включающий понятия практически каждой терминогруппы криминалистической экспертизы. Выделить отдельные модели среди многокомпонентного типа терминов, состоящих из пяти и более составляющих, не представляется возможным, поскольку с добавлением каждой единицы и сама модель становится разнообразнее. Выяснено, что разнообразие многосложных аналитических терминов обусловлено не только развитием понятийного аппарата криминалистической лексики и формированием родо-видовых связей, но и потребностью фиксировать подробные характеристики обозначаемых предметов, действий и признаков.

Ключевые слова: термин, терминсистема, терминологическая система криминалистической экспертизы, аналитический термин, структурный тип аналитических терминов.

Терміни є одиницями наукового мовлення, що становлять цілісну систему, поєднуючись на основі впорядкованих зв'язків наукового знання. Для розуміння особливостей внутрішньої організації терміносистем важливим є аналіз структурної будови терміноодиниць. Особливої уваги щодо вивчення будови та впорядкованості спеціальної лексики потребують термінологічні системи галузей науки, що перебувають на стадії становлення і стандартизації, якою є терміносистема криміналістичної експертизи.

Криміналістична експертиза є однією з галузей науки криміналістики, що обслуговує її практичний аспект, а саме: відіграє функцію інструмента вирішення кола завдань, що пов'язані з розслідуванням механізму й умов вчинення злочинів. Відомо, що на сучасному етапі розвитку наукового мислення криміналістика як окрема наукова система юридичної галузі існування включає такі розділи, як «методологія криміналістики, криміналістична техніка, слідча тактика і методика розслідування окремих видів злочинів» [1, с. 21]. Зазначені розділи мають окремі розгалужені теоретичні або практичні системи, що дозволяють у своїй сукупності охопити практично всі галузі розслідування злочинів. Саме до системи тактичних дій, що використовуються задля вирішення механізму злочину, і входить криміналістична експертиза.

Наукове мовлення криміналістики сформоване на основі термінології юриспруденції, права, судочинства і вузькоспеціальних термінологічних систем. Однією зі складових термінології криміналістики є терміносистема криміналістичної експертизи, що на сьогодні дедалі частіше стає самостійним об'єктом дослідження. Стандартизація термінологічного апарату криміналістичної експертизи є надзвичайно важливим процесом для розуміння специфіки, структури та семантики криміналістичної термінології взагалі. Уніфікація зазначеної терміносистеми є однією з основних умов правильного розуміння спеціалізованого тексту, що лежить в основі прийняття відповідного рішення під час розслідування певного злочину.

Отже, українська термінологічна система криміналістичної експертизи – це специфічне системне поєднання спеціальних лексем зазначеної галузі, що за походженням своїм має досить неоднорідний характер. Зазначене зумовлюється своєрідним становищем власне криміналістичної експертизи у системі криміналістичної сфери знань. До видів *криміналістичних експертиз* входить почеркознавча експертиза, лінгвістична експертиза мовлення, технічна експертиза документів, експертиза зброї та слідів і обставин її використання, трасологічна експертиза, фототехнічна, портретна, експертиза голограм, відео-, звукозапису, вибухотехнічна, експертиза матеріалів, речовин та виробів і біологічна. Зазначений перелік видів криміналістичних експертиз не є сталим, оскільки з розвитком наукового пізнання у майбутньому можливе додання нових видів досліджень, що будуть відповідати потребам дослідження умов та механізму вчинення нових видів злочинів.

Зважаючи на вищевказане, специфічність формування термінології «криміналістична експертиза» зумовлює використання у складі її терміносистеми значної кількості термінів суміжних галузей знань (юридичної, судочинної, правознавчої), а також природничо-математичних, інженерно-технічних і гуманітарних дисциплін.

Враховуючи наведені класифікації видів криміналістичних експертиз, українська *термінологія криміналістичної експертизи* характеризується своєрідним мовним складом. Специфічність виявляється в тому, що частину спеціального мовленнєвого арсеналу становлять терміни загальних наук, а також споріднених дисциплін, складовою частиною яких є криміналістика: юридичної, правознавчої, судочинної та слідознавчої сфер. Наведені терміни увійшли до термінології криміналістики й на сучасному етапі розвитку становлять основний масив у ній. Інша частина термінологічних одиниць криміналістичної експертизи містить спеціальну лексику гуманітарної, природничо-математичної, інженерно-технічної та інших галузей науки.

У сучасному мовознавстві питанню структури термінів присвячено значну кількість наукових статей і розвідок. Теоретичні праці Л. Боярової [2], Л. Симоненко [3], В. Даниленка [4], Т. Кияка [5], Т. Панько [6–7], М. Зарицького [8] та інших науковців містять детальний аналіз структурного складу як термінології взагалі, так і окремих терміносистем.

Досліджуючи наукове мовлення Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк, зауважують, що термінотворення належить до свідомого, ззовні керованого процесу, що приводить до виник-

нення терміносистеми – «певної множинності взаємопов'язаних елементів, які створюють стійку єдність і цілісність, наділену інтегральними властивостями і закономірностями» [6, с. 179]. Аналітичні терміносполуки становлять кількісну перевагу у складі наукового мовлення, оскільки влучно передають значення конкретного поняття певної галузі науки. Семантичний осередок терміносистеми наповнюють поняттєвооб'єднані лексеми, що, «з одного боку, традиційно використовуються на різних етапах розвитку суспільства, а з іншого – зазнають певної концептуальної семантизації» [7, с. 16].

Серед сучасних зарубіжних дослідників мови питання унормування й стандартизації термінологічних систем також залишаються актуальними. Оскільки влучне, граматично правильне поєднання слів у словосполучення певної мовленнєвої системи сприяє правильному розумінню певного поняття [9]. Вивчаючи внутрішні зв'язки термінологічної системи, З. Маратка наголошує, що основна мета термінологів має бути спрямована на те, щоб розробити і систематизувати універсальну термінологічну систему кожної з галузі науки. Така терміносистема має стати єдиною для фахівців усього світу, що сприятиме уніфікації і стандартизації кожного наукового поняття, особливо таких, що виражені терміносполученнями [10].

Актуальним на сьогодні є дослідження юридичної і криміналістичної термінології. Питанням формування та функціонування української термінологічної системи, дослідженням норм термінологічної системи криміналістики взагалі і доцільності використання певного терміна зокрема присвячено наукові розвідки мовознавців Л. Гапонової [11], В. Радецької [12], правників та криміналістів Н. Артикуци [13], В. Шепітька [14] та ін. Дослідники звертають увагу на часткові й загальні невирішені питання, що виникають під час функціонування криміналістичної термінології.

Актуальність дослідження аналітичних терміносполучень терміносистеми криміналістичної експертизи полягає в тому, що в сучасному українському термінознавстві практично відсутні мовознавчі праці, присвячені дослідженню лексики криміналістичної експертизи взагалі і системному аналізу структурно-компонентного складу мови криміналістичної експертизи зокрема.

Метою статті є з'ясування структурних типів аналітичних термінів криміналістичної експертизи та визначення основних моделей у кожному з встановлених типів аналітичних терміносполучень.

Термінологічна система криміналістичної експертизи – це впорядковане поєднання термінів, що разом відображають систему понять галузі криміналістичної експертизи, утворюючи специфічне семантичне поле, за межами якого терміноодиниці втрачають своє спеціальне наповнення.

На сучасному етапі розвитку українська терміносистема криміналістичної експертизи має синтетичну мовленнєву базу, що почала формуватися ще у період становлення та розвитку криміналістики як науки про «закономірності механізму злочину, виникнення джерел інформації про злочин та його учасників, закономірності збирання, дослідження, оцінки й використання доказів, а також про спеціальні засоби й методи судового дослідження й запобігання злочинам, що базуються на пізнанні цих закономірностей» [1, с. 115].

До складу лексики криміналістичної експертизи входять загальнонаукові терміни, криміналістичні терміни, терміни дотичних до неї наук (правової, юридичної, судочинної та ін.), а також терміни власне криміналістичної експертизи, що поділяються на групи, релевантні окремим видам експертиз. Кількісно більшу частину лексики криміналістичної експертизи становлять спеціальні лексеми фізико-математичної, гуманітарної, інженерно-технічної, хімічної, фізичної та інших наукових галузей. Зазначене генетичне різноманіття складу термінології зумовлене тим, що на сьогоднішні питання, що ставляться перед криміналістичною експертизою, охоплюють велику кількість об'єктів різного характеру, тобто для вирішення криміналістичних завдань використовується досвід пізнавальної діяльності значної кількості наукових сфер.

Зазначена розгалуженість тематичних блоків серед термінів криміналістичної експертизи знаходить своє відображення у значній кількісній перевазі аналітичних термінологічних сполук порівняно із синтетичними термінами. Вказана особливість аргументована сутністю процесу проведення криміналістичної експертизи, оскільки її завданням є дослідження об-

ставин справи шляхом аналізу різноманітних об'єктів, з'ясування конкретних причин появи певних слідів, встановлення найменших деталей об'єктів.

З-поміж аналітичних терміноодиниць криміналістичної експертизи виділяємо такі структурні типи.

Тип аналітичних двокомпонентних термінів становлять найбільшу за кількістю групу терміносполук терміносистеми криміналістичної експертизи (близько сімдесяти чотирьох відсотків). Зазначене пояснюється специфікою досліджуваного матеріалу, адже саме поєднання двох слів утворює поняттєвий рівень криміналістичної експертизи.

Серед активних моделей творення аналітичних двокомпонентних термінів лексики криміналістичної експертизи є такі:

– **прикметник + іменник**. Це найбільш поширена модель серед двоскладних сполучень (близько сімдесяти чотирьох відсотків досліджуваного масиву терміносполучень), до складу якої входять терміни криміналістики, що поряд з термінами криміналістичних експертиз називають методи і об'єкти дослідження, наприклад: *криміналістичний метод, ідентифікаційна ознака, комплексна експертиза* (спільні терміни криміналістичної експертизи), *вільні зразки, почеркознавчий об'єкт* (терміни почеркознавчої експертизи), *спеціальна лексика, автономний білінгвізм* (терміни лінгвістичної експертизи писемного мовлення), *кінетичний снаряд, вибуховий пристрій* (терміни вибухотехнічної експертизи), *капсульний склад, унітарний патрон* (терміни експертизи зброї та слідів і обставин її використання), *інструментальний аналіз, темброве забарвлення* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *папілярний візерунок* (терміни трасологічної експертизи), *інфрачервоний промінь* (терміни технічної експертизи документів).

Серед терміноодиниць цієї групи виокремлюємо ті, в якій прикметник перебуває у постпозиції щодо іменника. Ця підгрупа є досить численною, наприклад: *рухи мимовільні, рухи довільні* (терміни почеркознавчої експертизи), *зброя пневматична, ніж автоматичний* (терміни експертизи зброї та слідів і обставин її використання), *слід локальний* (терміни трасологічної експертизи), *промінь агрегатний, рослини індикаторні* (терміни біологічної експертизи);

– **іменник + іменник**. Другу за кількістю структурну модель термінів криміналістичної експертизи становлять аналітичні субстантивні сполуки, поєднані за допомогою зв'язку керування (двадцять відсотків загальної кількості терміносполук), наприклад: *компетенція експерта, ідентифікація особи* (спільні терміни криміналістичної експертизи), *транскрипція підпису* (терміни почеркознавчої експертизи), *динаміка мови* (терміни лінгвістичної експертизи писемного мовлення), *патологія мовлення* (терміни лінгвістичної експертизи усного мовлення), *тембр голосу* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *слід пам'яті* (терміни трасологічної експертизи), *засіб підриву* (терміни вибухотехнічної експертизи), *контури обличчя, кадрування зображення* (терміни фототехнічної, портретної експертизи). До зазначеної групи належить і рідковживана модель **іменник + прийменник + іменник**: *вставки у тексті* (терміни почеркознавчої експертизи), *включення у ґрунтах* (терміни біологічної експертизи);

– **дієприкметник + іменник** (шість відсотків двокомпонентних терміносполук). Терміни, утворені за цією моделлю, є важливими для формування поняттєвого поля термінології криміналістики: *підроблені підписи, друкований шрифт, збивальні фактори* (терміни почеркознавчої експертизи), *забарвлений шар* (терміни технічної експертизи документів). Окремі терміни, належні до аналізованої групи, потребують, на наш погляд, подальшої нормалізації та кодифікації. До таких термінів належать *стояча (нерухома ?) клітина* (термін біологічної експертизи); *слідоутворюючий (слідоутворювальний) об'єкт* (термін трасологічної експертизи), *уражаючі (уражальні) елементи* (термін вибухотехнічної експертизи).

Отже, серед аналітичних двокомпонентних термінів, що входять до складу терміносистеми галузі криміналістичних знань, найбільш уживаними є ті, що утворені за моделлю **прикметник + іменник**. Вони виконують номінативну функцію, аналогічну синтетичним термінам. У моделях, до складу яких входять прикметник, дієприкметник, виразником родового значення є іменник, а прикметник виражає семантичне навантаження видового значення, у моделях з двох іменників головний компонент терміносполучення називає родові поняття, а залежний – видові.

Другим за кількісним складом типом термінів криміналістичної експертизи є **тип аналітичних трикомпонентних термінів** (двадцять три відсотки загальної картотеки). Зазначені терміносполуки репрезентують поняття майже кожної терміногрупи криміналістичної експертизи. Серед них виділяємо такі активні моделі:

– **іменник + прикметник + іменник** є найбільшою за кількістю моделлю (тридцять сім відсотків аналітичних трикомпонентних термінів). У таких термінах родове поняття виражене першим іменником, а сполучення *прикметник + іменник* розрізняє видове, наприклад: *наслідування справжнього підпису* (терміни почеркознавчої експертизи), *зразки писемного мовлення* (терміни лінгвістичної експертизи писемного мовлення), *фонація приголосних звуків* (терміни лінгвістичної експертизи усного мовлення), *спосіб глибокого друку* (терміни технічної експертизи документів), *зброя травматичної дії* (терміни експертизи зброї та слідів і обставин її використання), *слід транспортного засобу* (терміни трасологічної експертизи), *процес фракційної розгонки* (терміни експертизи матеріалів, речовин та виробів), *діапазон шумових частот* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *речовина біологічного походження* (терміни біологічної експертизи);

– за моделлю **прикметник + прикметник + іменник** утворені тридцять відсотків терміносполучень терміносистеми криміналістичної експертизи. Наприклад: *буквені рукописні записи* (терміни почеркознавчої експертизи), *інструментальне ідентифікаційне дослідження* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *компонентний абсолютний склад, синтетичні наркотичні засоби* (терміни експертизи матеріалів, речовин та виробів), *циліндрична центральна частина* (терміни експертизи зброї та слідів і обставин її використання), *дугувий папілярний візерунок* (терміни трасологічної експертизи), *графітований бездимний порох* (терміни вибухотехнічної експертизи), *елементарні ґрунтові частки, сітчаста перфораційна пластинка* (терміни біологічної експертизи);

– **прикметник + іменник + іменник**. Така модель є менш поширеною і кількісно становить вісімнадцять відсотків досліджуваного масиву. Наприклад: *мала зв'язність почерку* (терміни почеркознавчої експертизи), *вербальна форма відомостей, стильове забарвлення викладу* (терміни лінгвістичної експертизи писемного мовлення), *перцептивний аналіз мовлення* (терміни лінгвістичної експертизи усного мовлення), *круглий відтиск печатки* (терміни технічної експертизи документів), *саморобний спосіб виготовлення* (терміни вибухотехнічної експертизи), *візуальне дослідження зображення контрольна сума файлу* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *сухі залишки об'єкта* (терміни експертизи матеріалів, речовин та виробів), *локальні відшарування плівки* (терміни трасологічної експертизи), *прямокутна форма обличчя* (терміни фототехнічної, портретної експертизи), *максимальна гігроскопічність ґрунту, мінеральні колоїди ґрунту* (терміни біологічної експертизи);

– **іменник + іменник + іменник** (вісімнадцять відсотків). Наприклад: *капсуль типу «Бердан», допустимість похибки вимірювань* (терміни експертизи зброї та слідів і обставин її використання), *втрата ознак зовнішності* (терміни фототехнічної, портретної експертизи), *одночасність записування фонограм* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *розчин нітрату срібла* (терміни експертизи матеріалів, речовин та виробів), *сліди розгладжування паперу* (терміни технічної експертизи документів), *слід знаряддя злочину* (терміни трасологічної експертизи);

– **дієприслівник + іменник + іменник** (чотири відсотки лексики криміналістичної експертизи). Наприклад: *задруковане поле аркуша* (терміни технічної експертизи документів), *перекручені ділянки мовлення* (терміни лінгвістичної експертизи усного мовлення), *розподільча здатність екрану* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *провідні тканини рослини* (терміни біологічної експертизи).

Третім типом аналітичних термінів криміналістичної експертизи є **аналітичні багатокомпонентні терміни**, що становлять двадцять три відсотки спеціального складу досліджуваної терміносистеми. Багатокомпонентні терміни майже повністю складаються зі спеціальних словосполучень терміносистем суміжних дисциплін, їм властива абсолютна деталізація значення. Особливістю багатокомпонентних термінів є те, що значення терміна із додаванням нової складової звужується, конкретизується, що сприяє унеможливленню багатозначності. Такий процес досягається за допомогою абсолютної

деталізації конкретного об'єкта і стосується усіх складових проведення експертизи, наприклад: *сміслова послідовність викладення інформації* (лінгвістична експертиза мовлення), *електрофотографічний спосіб нанесення зображення* (технічна експертиза документів), *тіло оберту оживальної форми з усіченими, плоским, верхнім зрізом та донною частиною з нерівними, хвилястими краями* (експертиза зброї та слідів і обставин її використання) та ін. Отже, поняття називається точно, беруться до уваги найменші його характеристики. Терміносполуки вказаної групи містять чотири і більше компонентів й утворені за такими активними моделями:

– **прикметник + іменник + прикметник + іменник**, наприклад: *вузька розстановка письмових знаків* (терміни почеркознавчої експертизи), *спектральні характеристики мовного сигналу* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *стартова смуга хроматографічної пластини* (терміни експертизи матеріалів, речовин та виробів), *циліндрична частина оболонкової кулі* (терміни експертизи зброї та слідів і обставин її використання), *фракційний склад гумінових речовин* (терміни біологічної експертизи);

– **прикметник + іменник + іменник + іменник**, наприклад: *високий ступінь виробленості почерку* (терміни почеркознавчої експертизи), *підтекстова форма подання інформації* (терміни лінгвістичної експертизи писемного мовлення), *сміслова послідовність викладення інформації* (терміни лінгвістичної експертизи усного мовлення), *текстове відтворення змісту розмови* (терміни експертизи відео-, звукозапису), *абсолютний вік нанесення штрихів* (терміни технічної експертизи документів), *зоологічний метод діагностики ґрунтів* (терміни біологічної експертизи);

– **прикметник + прикметник + іменник + іменник**, наприклад: *складна просторова форма об'єкта* (терміни експертизи зброї та слідів і обставин її використання), *хімічний валовий склад ґрунту* (терміни біологічної експертизи), *безбарвні поверхневі сліди рук* (терміни трасологічної експертизи);

– **прикметник + прикметник + прикметник + іменник**, наприклад: *нестандартна гладкоствольна вознепальна зброя, спеціальний металевий невробалістичний пристрій* (терміни експертизи зброї та слідів і обставин її використання);

– **іменник + прикметник + іменник + іменник**, наприклад: *метод лінгвістичного дослідження тексту* (терміни лінгвістичної експертизи писемного мовлення), *контур вільного краю мочки* (терміни фототехнічної, портретної експертизи), *навички мовної діяльності диктора* (терміни експертизи відео-, звукозапису);

– **прислівник + прикметник + прикметник + іменник**, наприклад: *особливо небезпечна психотропна речовина* (терміни експертизи матеріалів, речовин та виробів);

– **іменник + прикметник + прикметник + іменник**, наприклад: *метод молекулярного спектрального аналізу* (терміни експертизи матеріалів, речовин та виробів), *коефіцієнт фракційний гумусових речовин* (терміни біологічної експертизи).

Виокремити найактивніші моделі серед **багатокомпонентного типу терміносполук** терміносистеми криміналістичної експертизи, що складаються з п'яти і більше одиниць, які мали б кількісну перевагу серед інших, майже неможливо, оскільки додаванням кожної складової урізноманітнюється і сама модель. Крім того, до складу майже всіх багатокомпонентних термінів входять прийменники, а це вже ускладнює виокремлення моделей за частиномовними показниками. В експертній практиці багатоскладові терміни застосовують для підкреслення чи протиставлення характерних рис досліджуваних об'єктів: *широка розстановка письмових знаків – вузька розстановка письмових знаків; мала зв'язність почерку – середня зв'язність почерку – велика зв'язність почерку* та ін. Вони містять риси градаційності, поступового збільшення або зменшення ступеня ознаки, виявлення яких і є метою проведення конкретного виду криміналістичного дослідження.

Склад криміналістичної експертизи досить різноманітний за структурною організацією, що зумовлюється специфічним наповненням усієї досліджуваної терміносистеми. Терміни криміналістичної експертизи обслуговують специфічну сферу наукового пізнання та діяльності, що вимагає визначення найменшого об'єкта дослідження, встановлення його найточніших характеристик, що формують поняттєвий склад криміналістичної експертизи. У теорії та на практиці криміналістичної експертизи аналітичні терміни наближуються до стійких виразів, здатних відтворюватися зі збереженням своєї семантики, незважаючи на

зміни контекстуального оточення. Процес стандартизації терміносистеми криміналістичної експертизи на сьогодні потребує подальшого ретельного вивчення, а окремі її складові – аналізу з погляду нормалізації, стандартизації та кодифікації.

Список використаних джерел

1. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник / М.В. Салтевський. – К.: Кондор, 2005. – 587 с.
2. Боярова Л.Г. Фразеологізація термінологічних словосполучень / Л.Г. Боярова // Незгасимий СЛОВОСВІТ: зб. наук. праць на пошану професора Володимира Семеновича Калашника / уклад. Микола Філон, Тетяна Ларіна. – Харків: Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2011. – С. 217–223.
3. Симоненко Л.О. Актуальні проблеми сучасного українського термінознавства / Л.О. Симоненко // Українська термінологія і сучасність: зб. наукових праць. – К.: КНЕУ, 2009. – Вип. VIII. – С. 9–15.
4. Даниленко В. Теоретичні та практичні аспекти нормалізації наукової термінології / В. Даниленко, Л. Скворцов // Мовознавство. – 1980. – № 6. – С. 16–21.
5. Кияк Т.Р. Нормалізація термінології: стан, проблеми, перспективи / Т.Р. Кияк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – № 4. – С. 181–185.
6. Панько Т.І. Українське термінознавство / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк. – Львів: Світ, 1994. – 215 с.
7. Панько Т.І. Концептосфера розбудови української мови / Т.І. Панько // Мовознавство. – 1994. – № 1. – С. 14–21.
8. Зарицький М.С. Актуальні проблеми українського термінознавства / М.С. Зарицький. – К.: Політехніка; Періодика, 2004. – 128 с.
9. Beom-Mo Kang. Collocation and word association: Comparing collocation measuring methods / Kang Beom-Mo // International Journal of Corpus Linguistics. – 2018. – Vol. 23, issue 1. – P. 85–113.
10. Maratka Z. The Role of Terminology in Medical Education and Training / Z. Maratka // Scandinavian Journal of Gastroenterology. – 1991. – Vol. 26, issue sup 189. – P. 30–31.
11. Гапонова Л.Є. Формування української криміналістичної термінології: автореф. дис. ... канд. філол. наук. / Л.Є. Гапонова; ДВНЗ «Запорізький національний університет». – Запоріжжя, 2012. – 18 с.
12. Радецька В.Я. Мова науки криміналістики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. / В.Я. Радецька. – К., 2002. – 18 с.
13. Артикуца Н. Проблеми і перспективи вивчення юридичної термінології / Н. Артикуца // Право України. – 1998. – № 4. – С. 56–57.
14. Шепітько В.Ю. Криміналістична тактика: проблеми та перспективи розвитку / В.Ю. Шепітько // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Збірник науково-практичних матеріалів / ред. А.П. Заєць, М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько та ін. – Харків: Право, 2004. – Вип. 4. – С. 92–96.

STRUCTURAL TYPES OF ANALYTICAL TERMS IN FORENSIC INVESTIGATION

Evgeniya V. Kovkina, V.N. Karazin Kharkiv National University (Ukraine).

E-mail: evkovkina@gmail.com

DOI: 10.32342/2523-4463-2019-0-16-28

Key words: *term, terminological, vocabulary forensic, analytical term, structural type of analytical terms.*

The article is devoted to the analysis of the structure of the terms of forensic examination. This reflects the concept of the field of forensic expertise and at the present stage requires careful regulation and standardization, since it is at the stage of its formation. In the exploration the basic structural types of analytical terms are determined taking into account the features of their grammatical structure and the number of components. Analytical models of syntactic creation of terms of forensic examination are considered. The component part of the vocabulary of forensic examination includes general scientific terms, forensic terms, terms of the related sciences (legal, legal, judicial, etc.), as well as the terms of the forensic

expert examination, which are divided into groups, relevant to certain types of examinations. The specified branching of thematic blocks is reflected in the considerable quantitative superiority of analytical terminological compounds in comparison with synthetic terms. The largest quantitative characteristic is the type of two-component analytical terms. Models of such term combinations are grammatically composed predominantly of adjectives and nouns or nouns and nouns. The second type by the quantitative composition of the terms of forensic examination is the analytical three-component type of analytic terms representing the concept of almost every term group of forensic examination. Separate models among the multi-component type of terms that consist of five or more components that would have a quantitative advantage among others is not possible, since the addition of each unit also diversifies the model itself. It has been found out that the diversity of multi-component analytical terms is determined not only by the development of the conceptual apparatus of forensic vocabulary and the formation of generic relationships, but also by the need to capture the detailed characteristics of the objects, actions and attributes marked. Consequently, the term is called precisely, the smallest characteristics of it are taken into account. In expert practice, multi-component terms are used to emphasize or contrast the characteristic features of the objects under study. The feature of multi-component terms is that the meaning of the term with the addition of a new component is narrowed, specifies that contributes to the impossibility of polysemy. In the theory and practice of forensic examination, analytical terms are closer to stable expressions that can be reproduced with preservation of their semantics, despite changes in the context of the contextual environment.

References

1. Saltevs'kyj, M.V. *Kryminalistyka (u suchasnomu vykladi): pidruchnyk* [Criminology (in modern presentation): textbook]. Kyiv, Kondor Publ., 2005, 587 p.
2. Boiarova, L.H. *Frazeologizatsiia terminologichnykh slovospoluchen'* [Phraseologization of terminological phrases]. *Nezghasymyj SLOVOSVIT: zb. nauk. prats' na poshanu profesora Volodymyra Semenovycha Kalashnyka* [INFINITIVE WARNING: Sb. sciences works to honor Professor Volodymyr Semenovych Kalashnikov]. Kharkiv, Kharkivsky natsionalny universitet imeni V.N. Karazina Publ., 2011, pp. 217-223.
3. Symonenko, L.O. *Aktual'ni problemy suchasnoho ukrains'koho terminoznavstva* [Actual problems of modern Ukrainian terminology]. *Ukrains'ka terminolohiia i suchasnist'* [Ukrainian terminology and modernity], 2009, issue 8, pp. 9-15.
4. Danylenko, V., Skvortsov, L. *Teoretychni ta praktychni aspekty normalizatsii naukovoji terminolohii* [Theoretical and practical aspects of the normalization of scientific terminology]. *Movoznavstvo* [Linguistics], 1980, no. 6, pp. 16-21.
5. Kyiak, T.R. *Normalizatsiia terminolohii: stan, problemy, perspektyvy* [Normalization of terminology: state, problems, perspectives]. *Naukovyj visnyk Volyns'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky* [Scientific herald of Volyn National University named after Lesia Ukrainka], 2008, no. 4, pp. 181-185.
6. Pan'ko, T.I., Kochan, I.M., Matsiuk, H.P. *Ukrains'ke terminoznavstvo* [Ukrainian terminology]. Lviv, Svit Publ., 1994, 215 p.
7. Pan'ko, T.I. *Kontseptosfera rozbudovy ukrains'koi movy* [Conceptosphere of building Ukrainian language]. *Movoznavstvo* [Linguistics], 1994, no. 1, pp. 14-21.
8. Zaryts'kyj, M.S. *Aktual'ni problemy ukrains'koho terminoznavstva* [Actual problems of Ukrainian terminology]. Kyiv, IVC "Politehnika"; TOV Firma "Periodika" Publ., 2004, 128 p.
9. Beom-Mo, Kang. Collocation and word association: Comparing collocation measuring methods. In: *International Journal of Corpus Linguistics*, 2018, vol. 23, issue 1, pp. 85-113. doi.org/10.1075/ijcl.15116.kan
10. Maratka, Z. The Role of Terminology in Medical Education and Training. In: *Scandinavian Journal of Gastroenterology*, 1991, vol. 26, issue sup 189, pp. 30-31. doi.org/10.3109/00365528509097533
11. Haponova, L.Ye. *Formuvannia ukrains'koi kryminalistychnoi terminolohii*. Avtoref. dys. kand. filol. nauk [Formation of Ukrainian forensic terminology. Extended abstract of cand. philol. sci. diss.]. Zaporizhzhia, 2001, 18 p.
12. Radets'ka, V.Ya. *Mova nauky kryminalistyky*. Avtoref. dys. kand. filol. nauk [Mova nauky kryminalistyky. Extended abstract of cand. philol. sci. diss.]. Kyiv, 2002, 18 p.
13. Artykutsa, N. *Problemy i perspektyvy vyvchennia iurydychnoi terminolohii* [Problems and perspectives of the study of legal terminology]. *Pravo Ukrainy* [The law of Ukraine], 1998, no. 4, pp. 56-57.
14. Shepit'ko, V.Yu. *Kryminalistychna taktyka: problemy ta perspektyvy rozvytku* [Forensic tactics: problems and prospects of development]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky. Zbirnyk naukovo-praktychnykh materialiv* [Theory and practice of forensic examination and forensic science. Collection of scientific and practical materials]. Kharkiv, Pravo Publ., 2004, issue 4, pp. 92-96.

Одержано 21.02.2019.